

Veress Emőd

A román parlament szerkezete

1989 után újjá kellett építeni Románia állami berendezkedését. Az újjáépítésnek a szilárd alapja az 1991-es Alkotmány kellett volna legyen. Minden alaptörvény nagymértékben meghatározza egy ország életét és sorsát. Egy jó alkotmány a demokrácia, a szabadságjogok, a gazdasági fejlődés és a hatékony politikai élet egyik biztosítója. Az 1991-es Alkotmányról nem lehet azt állítani, hogy "jó" alkotmány lenne. Az államnemzeti jellegén túl, mely esetleg csak az erdélyi magyarság számára releváns, sok hiba van benne. Egyik gond a parlament lassúsága. Az alaptörvény egy bonyolult, nehézkes gépezetet épített fel, amely nem felel meg a kihívásoknak. Dolgozatom célja körbejárni, hogy mi ennek az oka, valamint körvonalazni, hogy mit lehet és mit kell tenni a hatékonyabb működés érdekében.

A parlamentarizmus modelljei

Egy állam törvényhozó szerve egy vagy két házból áll.¹

Az államokat felépítésük alapján két csoportba soroljuk: vannak egységállamok és szövetségi államok. Az egységállamokban egyetlen törvényrendszer és egyetlen felső vezető struktúra van. A szövetségi államok több állam társulásából jöttek létre. Itt a társult államok szintjén is megmaradt egy korlátozott hatáskörű törvényi, illetve törvényhozói rendszer és államapparátus.² A szövetségi állam törvényei jól meghatározott, de államonként eltérő területeket szabályoznak. Az Amerikai Egyesült Államokban például a halálbüntetés nem a szövetségi szintű szabályozás tárgya, ami elképzelhetetlen lenne egy európai federatív államban. Az Egyesült Államokban minden egyes társult állam szuverén módon eldöntheti, hogy szükségesnek tartja-e a halálbüntetést.

A szövetségi (föderatív) államokban kétházás parlamentek vannak.³ Itt ez a felépítés logikus és szükségszerű, éppen azért, mert a szövetségi államok eredetileg több államból álltak össze. Ezek a kisebb országok, amikor lemondtak szuverenitásuk egy részéről, és egyesültek, létrehozva a föderatív államot, egymást egyenlőnek tekintették. Ezért a parlament egyik házába azonos számú képviselőt küldenek. De az egyes államok lakosainak a száma nem egyenlő, egyiknek akár a többszöröse is lehet a másikénak. Ezért kell a másik ház, ahova a lakosság számával arányosan küldik a képviselőket, megoldva így a társult államok népességének reális képviseletét.

Az egységállamokban általában egyházas parlamentek vannak, de ez nem egy szigorú szabály.⁴

Táblázatban összefoglalva⁵:

A világ parlamentjeinek struktúrája	Egységállam	Szövetségi állam
Egyházas parlament	54	1
Kétházás parlament	12	16
Összesen	66	17

Az egyik olyan egységállam, ahol kétházás parlament van, Románia. Az 1991-es Alkotmány 58. szakasza szerint: "A parlament a Képviselőházból és a Szenátusból áll."

Miért jelenik meg a parlament kettős struktúrája az egységállamokban is?

Ennek lehetséges okai⁶:

- a) Félelem attól, hogy egy ilyen óriási erő, mint a törvényhozó hatalom, egyetlen ülés kezében zsarnoksághoz vezethet. Ezért szükséges egy második ülés, amely ugyanazon hatalom részeseként ellensúlyozza az első házat, mérséklő erőként működik. (Erre ellenérvként fel lehet hozni, hogy megfelelő politikai kultúra mellett az egyházas parlamentekben sincs zsarnokság. Csak egy példa: Finnország. Ugyanakkor kétházás parlamentben is megvalósulhat a toqueville-i "többség zsarnoksága".).
- b) Ha két ház van, és mindegyikben mérlegelik, megtárgyalják, megvitatják a törvényeket, akkor azok jobbak lesznek. (Ennek ártalmas következménye: a lassúság.)
- c) Ha a két ház funkcióit, tevékenységi körüket differenciálják, létrejön egy feladatmegosztás, és nő a hatékonyság.
- d) Gyakran az egyik háznak mások a megválasztási feltételei. A felsőházba csak idősebb és megfontoltabbnak remélt emberek választhatóak meg. Ez a kamara az alsóház elsietett, meggondolatlan, túl radikális döntéseit kell mérsékelje. Az egyik házat hosszabb időre vagy másfajta szavazással is választhatják (az alsóházat listás, a felsőházat nominális szavazattal, vagy az alsóházat direkt, a felsőházat indirekt szavazással).⁷
- e) Romániában a bikamerális parlament mellett szóltak a történelmi hagyományok.⁸

A kétházás törvényhozást a Statutul dezvoltator al Conventiei de la Paris, az első romániai alaptörvény vezette be, Alexandru Ioan Cuza 1864-es államcsínye után. A valamennyire demokratikusnak nevezhető 1866-os és 1923-as alkotmányok szerint is Romániának kétházás parlamentjei voltak. II. Károly király diktatúrája alatt (1938-as alkotmány) kétházás parlament volt. A kommunista korszakban egyházas rendszer írtak elő az 1948-as, 1952-es, és az 1965-ös, ránk kényszerített alaptörvények. A Nagy Nemzetgyűlés a Kommunista Pártnak volt szorosan alárendelve.

Öt évvel az 1866-os alkotmány elfogadása után írta A. D. Xenopol: "Érdekes volna megtudni, mi készítette politikusainkat arra, hogy elfogadják a kétkamarás rendszert. Ez a rendszer tudomásunk szerint máshol sem járt haszonnal, de létezik az angoloknál, ami a sajátos angol helyzettel függ össze. Tőlük kölcsönözték a franciák, anélkül, hogy tudták volna miért, a franciáktól aztán kölcsönözte az összes többi nép, többé-kevésbé lemásolva a francia intézményeket. Így jutottunk mi oda, hogy van egy nehézkes testületünk..."⁹

A román parlament működése

Romániában a hatályos 1991-es Alkotmány értelmében a törvényhozás kétkamarás.¹⁰

A román parlament rosszul működik, ennek egyik legfontosabb oka ez a szerkezeti felépítés. A diszfunkcionális működésnek oka nem feltétlenül a kétkamarás felépítés (vannak jól működő kétházás rendszerek), hanem a román kétkamarás rendszer alkotmányos megszervezése. Melyek itt a hátrányok? Érdemes áttekinteni, ha csak vázlatosan is, a törvényhozási eljárást.

A törvény a közakarát megtestesítője, szabály, amelyet az egyes egyének el kell fogadnia, ellenkező esetben az állam kényszerítő ereje lép közbe.

Romániában három típusú törvény létezik (Alkotmány, 72. szakasz).

- a) Az egyszerű törvényeket a parlamentben jelenlevő képviselők vagy szenátorok egyszerű többségével (50%+1) fogadják el. Hogy egy ülés döntőképes legyen, ahhoz szükséges a kvórum, a kötelező jelenléti szám. A kvórum az összes képviselő vagy szenátor számának 50%-a+1 (Alkotmány 64. szakasz).
- b) A második kategória a sarkalatos törvények. Ezeknek a szabályozási területe az Alkotmányban van meghatározva,

ide fontos dolgok tartoznak, mint a választások, a politikai pártok megszervezése és működése, a bűntények szabályozása, a tulajdonjog általános szabályozása, a helyi közigazgatás megszervezése, a köztisztviselők jogállása, a tanügy általános megszervezése stb. Ezeknek a törvényeknek az elfogadása abszolút többséget igényel (az összes képviselő vagy szenátor 50%-a+1 szavazat, Alkotmány, 74. szakasz).

Hogy is néz ki ez a gyakorlatban? Vegyük a Képviselőházat. Jelenleg a képviselők száma összesen 328. A kvórum, vagyis a gyűlés döntőképeségéhez szükséges jelenléti szám 164 képviselő, vagyis az összes képviselők számának fele, az Alkotmány 64. szakasza szerint. Tegyük fel, hogy 200 képviselő van jelen. Egy egyszerű törvény elfogadásához elég, ha a jelenlévők fele plusz egy, azaz 101 képviselő a törvény mellett szavaz (egyszerű többség). Ha azonban sarkalatos törvényről van szó, az összes képviselők fele plusz egy kell a törvény mellett szavazzon, azaz 165 (abszolút többség)! Innen származnak a hiányzásokkal, a másik, jelen nem lévő képviselő helyetti szavazással stb. kapcsolatos problémák.¹¹

Egyszerű törvény nem módosíthat sarkalatos törvényt, mert a sarkalatos törvényt nagyobb többséggel fogadják el, és így jogi erejük is nagyobb.

c) A harmadik kategória az alkotmányt módosító törvények, ezek kérdését nem tárgyalom. Az Alkotmányt a 146-148. szakaszokban meghatározott eljárás szerint lehet megváltoztatni, minősített többséggel (ez vagy 2/3-os, vagy 3/4-es többség). A művelet bonyolult...

A törvényhozási folyamat egyszerű és sarkalatos törvények esetén öt szakaszra egyszerűsíthető le. Vázlatosan ezek a szakaszok a következők: kezdeményezés, láttamozás, megtárgyalás, szentesítés és közlés.¹²

1. A törvény kezdeményezése

Törvények és sarkalatos törvények esetében, az Alkotmány 73. szakasza szerint törvénykezdeményezési joga van:

a) a kormánynak;

b) minden egyes képviselőnek vagy szenátornak, az illető házban, amelynek a tagja. A törvénykezdeményezés jogát többen is gyakorolhatják egyszerre;¹³

c) a népnek; a törvénytervezet benyújtásához itt legalább 250 000 aláírásra van szükség. Az aláírásoknak az ország megyéi legalább egynegyedéből kell származnia és megyénként legkevesebb 10 000 aláírást kell gyűjteni. A főváros, Bukarest, egy megyével egyenértékű.

A gyakorlatban a kormány törvénykezdeményezési joga dominál (akár 80-90%!).¹⁴ A Parlament megvitatja, módosíthatja, majd megszavazza ezeket a törvényeket. Vagyis a végrehajtó hatalom, a kormány túlsúlyával számolhatunk. Nem helyes a hatalommegosztást tökéletes egyensúlynak elképzelni, hisz bonyolult egybefonódások, alá- és fölérendeltségek jellemzik azt.

A törvénykezdeményezési jog speciális esetei:

- nem lehet adóügyekben és néhány más esetben élni a népi törvénykezdeményezési joggal. Képzelnünk el egy olyan törvényt, amely csökkenti vagy eltörli az adókat! Nagyon gyorsan összegyűlne az a 250 000 aláírás.

- a költségvetésről szóló törvény tervezetét csak a kormány nyújthatja be.

Kiemelendő, hogy Romániában az elnöknek nincs törvénykezdeményezési joga.

A törvénytervezethez mellékelni kell a törvény fontosságának, hasznosságának leírását tartalmazó iratot.¹⁵ A tervezetet benyújtják a Képviselőház vagy a Szenátus elnökének. A házbizottság nyilvántartásba veszi a beérkezett tervezeteket. A ház legelső ülésén nyilvánosságra hozzák a törvénykezdeményező nevét és a törvény címét. Sokszorosítják és szétosztják a küldötteknek a szöveget.

2. A törvénytervezetek láttamozása

Mielőtt a ház megvitatná a törvénytervezetet, az kettős láttamozáson esik át:

a) a Törvényhozási Tanács láttamozása (Alkotmány, 79. szakasz). Ez a tanács jogászokból áll, jogi és technikai szempontok szerint vizsgálja meg a törvényt, és véleményét egy ajánlásban fogalmazza meg.

b) a kompetens állandó bizottság (gazdasági, mezőgazdasági, környezetvédelmi, emberjogi, közigazgatási, tanügyi, kulturális stb.) is megvitatta a tervezetet, végül elfogad egy jelentést, amelyben az illető törvénytervezet elutasítását, megváltoztatását vagy elfogadását javasolja.

Ha a tervezetet a nép kezdeményezte, a kettős láttamozás előtt az Alkotmánybíróságnak ellenőriznie kell, hogy a kezdeményezés megfelel-e az alkotmányos előírásoknak (aláírások száma, eredete, hitelessége stb.).

3. A törvénytervezet megtárgyalása

A törvénytervezettel megkeresett ház megvitatta a törvényt. A megvitatás négy szakaszból áll.

a) bemutatás

A törvény kezdeményezője vagy a kormány képviselője (ha a törvénytervezet a kormány kezdeményezte) felszólal, s összefoglalja, hogy miért van szükség erre a törvényre, melyek lesznek elfogadásának a következményei. Ezek után bemutatják a kompetens állandó bizottság jelentését.

b) általános megvitatás

Minden parlamenti csoport vezérszónoka felszólal, elmondva a párt álláspontját. Az általános megvitatás nem zárul szavazással, csak ha az állandó bizottság a törvény elutasítását javasolta. Ilyenkor a házelnök, a vita lezárásával, szavazást kér. Sarkalatos törvényt csak abszolút többséggel lehet elutasítani.

c) a szakaszok szerinti megvitatás és szavazás

Külön-külön megvitatnak minden egyes szakaszt, a módosító javaslatokat (melyeket írásban, vagy különleges esetekben szóban is be lehet nyújtani). Szakaszok szerint szavaznak.

d) a törvénytervezet egészének megszavazása

Végül a ház megszavazza a törvénytervezet egészét. A házelnök (vagy az alelnök, ha az ülést ő vezette) aláírja a megszavazott törvényt.

Eddig szép. De mivel kétkamarás rendszer van, a törvénytervezetet mindkét háznak el kell fogadni. A tervezetet átküldik a másik háznak, ahol előlről kezdődik az egész procedúra, az ajánlásoktól a napirendre tűzésig, a megvitatásig és szavazásig. Itt jönnek a zavarok, a csigalassúság, a hatékonyság hiánya...

Vegyük úgy, hogy egy törvénytervezet a Képviselőházban végigjárta ezt az utat (ez fordítva is lehetne, ha a tervezetet a Szenátusban kezdeményezik). Ilyenkor, kötelező módon, át kell küldeni a Szenátusnak, amely szintén megvitatja. Itt több eset merülhet fel:

1) ha a Szenátus is ugyanabban a formában szavazza meg, akkor a törvény az államelnök elé kerül szentesítésre.

2) ha a Szenátus visszautasítja a törvénytervezetet, akkor azt visszaküldik a Képviselőháznak. A Képviselőház azt megváltoztathatja, vagy ugyanúgy még egyszer elfogadhatja. Ezután visszaküldik a Szenátusnak. Az ismételt elutasítás véglegesnek számít, a törvénytervezetet nem lehet ugyanabban az ülészakban még egyszer megvitatni.

3) ha a Szenátus változtat rajta, a házelnökök egy egyeztető bizottságot neveznek ki. Az egyeztető bizottság 7 képviselőből és 7 szenátorból áll, a parlament politikai összetételének megfelelően. Ha az egyeztető bizottság nem jut döntésre a szöveg tekintetében, vagy valamelyik ház nem fogadja el a megegyezett szöveget, akkor összeül a Képviselőház és a Szenátus együttes ülése, és ott döntenek.¹⁶

Átlagosan 75 napra van szüksége a Képviselőháznak egy tervezet megvitatására. A Szenátusnak ugyanerre 87 nap kell.¹⁷ Egy egyházas parlamentben egy törvény elfogadásának az ideje 70, és nem 150 nap körül lenne... Ez egy fontos érv az egykamarás rendszer, vagy legalábbis a román kétkamarás parlament sürgős reformja mellett. A lassúsági rekordot az állampolgárságot szabályozó törvény (21/1991) módosító javaslata tartja (a jelenlegi 192/1999-

es törvény). A Szenátusban és a Képviselőházban összesen 763 napig tárgyalták.

Éppen a törvénykezés ilyen típusú nehézségei vezetnek a sürgősségi kormányrendeletek elszaporodásához, mert a parlament gyakorlatilag nem alkalmas a feladatai ellátására. A kormányrendeletek és azok alkotmányosságának kérdése külön probléma. A vontatottság miatt kell egyes törvényeket kormányzati felelősségvállalással elfogadni.¹⁹

4. A szentesítés

Az elfogadott törvényt elküldik az elnökhöz, aki 20 napon belül rendelettel szentesíti azt.

5. Közlés

Az utolsó szakasz a Hivatalos Közlönyben való kinyomtatás. Az Alkotmány szerint a törvényeknek nincs visszaható ereje, a szelídebb büntetőjogi törvény kivételével. Ezért a törvény a Közlönyben való megjelenéskor, vagy a szövegtestben megjelölt dátumon lép hatályba. Ettől a pillanattól kezdve betartása kötelező.

Ennyit a törvényhozási eljárásról. A román rendszer lassú, bonyolult. A parlamentben nincs feladatmegosztás, az egyik ház egyszerűen megkettőzi a másikat. A két ház funkciói teljesen azonosak.²⁰ Ugyanazt a feladatot kétszer kell elvégezni, hogy egyszer ténylegesen elvégezzék. Egy törvénytervezetet mindkét házban el kell fogadni, hogy életbe lépjen.

A nehézkes kétkamarás rendszer mellett vannak további problémák is. Nem túl nagy-e a választási törvény által meghatározott küldöttek száma? Jelenleg 471 képviselő és szenátor van. Egyetlen parlament sem hatékonyabb attól, hogy sokan ülnek benne. Más országokban általában mások a kamarák funkciói és más a megválasztás módszere. Romániában egyetlen különbség az, hogy a Szenátusba csak a 35. életévüket betöltött emberek választhatóak. Így ebben a házban idősebbek az emberek. A Szenátus egy "gondolkodó ház", mérsékelt és mérlegelő gyűlés szerepét kellene betöltse. A gyakorlatban nem ezt tapasztalhatjuk. Semmi sem akadályozza meg a politikai pártokat, hogy a Képviselőházba mind ötvenen túli jelöltek állítsanak, a Szenátusba pedig harmincöt éveseket.²¹ A parlament ugyanakkor sokba kerül. Nem az a baj, hogy mennyit költenek (ez nem is olyan sok a jelenlegi költségvetési viszonyok között), hanem az, hogy túl sokan költenek. Ha kevesebb küldött rendelkezne ugyanekkora összeg felett, hatékonyabbá lehetne tenni például a területi irodák működését stb. S lehetne folytatni a parlament működési problémáinak a sorát.

Megoldási lehetőségek

Érdeemes megvizsgálni egy hatékony kétkamarás rendszert, például Lengyelországot.²² Kétházás parlament van, az alsóház a Szejm, a felsőház a Szenátus. A törvényhozás mindig a Szejmben kezdődik. Ha a Szejm elfogad egy törvényt, a Szenátus azt 30 napon belül meg kell tárgyalja. Ha ez nem történik meg, a törvény életbe lép, mintha a Szenátus is elfogadta volna. Ha a Szenátus a 30 napos határidőn belül a tervezetet más formában fogadta el, mint a Szejm, vagy visszautasította, akkor az visszakerül az alsóházba. A Szejm abszolút többséggel megtarthatja addigi álláspontját, és a törvény hatályba lép. Ha nincs meg ez a többség, a Szenátusban elfogadott forma lép életbe. A Szenátus a költségvetést nem utasíthatja vissza. A lengyel alsóház szerepe nagyobb, ez az elsődleges ház. A felsőház pedig valóban mérséklő funkciót tölt be. Romániában az egyik ház csak megkettőzi a másikat. És a mérséklő szerep mellett a káros mellékhatás, a lassúság túl nagy méreteket öltött.

Az észak-európai államok közül Norvégiában kétházás a törvényhozás, de nehezkesebb, mint Lengyelországban.²³

2000. február 15-én Románia megkezdte a csatlakozási tárgyalásait az Európai Unióval. Ez jogharmonizációt is jelent, aminek során nagy mennyiségű uniós jogszabályt kell majd a parlamentnek elfogadnia. Egy olyan parlamentnek, amely eddig sem működött jól, és ebben a formában ezután sem fog jól működni. A parlament gondjainak megoldására két lehetőség van:

- a) egyházas törvényhozás bevezetése
- b) a kétházás rendszer hatékonyabbá tétele.

Mindkettő alkotmánymódosítást feltételez. Az 1991-es Alkotmány nem szent és sérthetetlen szöveg. Nagyon sok hiba van benne²⁴, nem csak a parlament megszervezése rossz. Ezeket a hibákat ki kellene javítani, mert akadályozzák az

ország fejlődését. Az alkotmányt összhangba kell hozni a társadalmi és gazdasági változásokkal. Ez nagy feladat lesz, mert az 1991-es alaptörvény merev, nehezen megváltoztatható, és egyelőre a többségi politikai akarat is hiányzik.

1 Furcsa kivétel volt a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság többházas, multikamerális parlamentje (1963-as alkotmány). Ezt elemzi Victor Ducelescu, Constanta Calinoiu, Georgeta Ducelescu: *Drept constitutional comparat*. Lumina Lex, Bukarest 1996. 501.

2 Ion Deleanu: *Drept constitutional si institutii politice*. Europa Nova, Bukarest 1996. 131-135.

3 Szövetségi államra példa az Amerikai Egyesült Államok, Németország, Oroszország, Brazília, India stb. Egyetlen föderatív államnak van egyházas parlamentje. Ez Comore Iszlám Föderatív Köztársaság, Afrika partjainál, Madagaszkár mellett.

4 Egységállam kétházas parlamenttel például Franciaország, Olaszország, Japán, Lengyelország stb.

5 *Les parlements dans le monde*. vol. I-II. Union Interparlementaire, Bruxelles 1986. Ezek az adatok lassan hűszévesek. Azóta, főleg a kelet-európai térségben, több államban tértek át az egyházas szerkezetről a kétházas szerkezetre. A kommunizmus által tagadott hatalommegosztás modern felfogását akarták megvalósítani: az egyes hatalmi ágakon belül is kiépíteni egy ellenőrző rendszert. Az egyházas törvényhozás hívei ez ellen úgy érvelnek, hogy a kontrollfunkció betöltésére elegendő az alkotmány, az alkotmánybíró, a végrehajtó hatalom, és főleges kétházassá bonyolítani a parlamentet. Ellentétes irányú változások is történtek. 1999-ben Venezuelában hajtottak végre alkotmányreformot, megszüntetve a parlament kétházás felépítését. Nem mindegyik volt kommunista államban tértek át a kétházás struktúrára. Unikamerális parlamentek vannak a balti államokban, Bulgáriában, Szlovákiában stb.

6 Lásd: Gabriel Marconescu: *Avantajele si dezavantajele ale structurii unicamerale sau bicamerale a parlamentului*. Dreptul 1999. 10. sz. 14-21.

7 Példa erre a francia rendszer. A Nemzetgyűlést 5 évre választják, általános választásokon. A Szenátust 9 évre, egylépcsős indirekt szavazással. A Nemzetgyűlés a népet képviseli, a Szenátus a helyi közösségeket és a külföldön lakó franciákat stb. A különbségek indokolják a két ház létét.

8 A román alkotmánytörténetről lásd: Eleodor Focseneanu: *Istoria constitutională a României*. Bukarest 1998.; Angela Banciu: *Istoria vietii constitutionale în România*. Bukarest 1996; Tudor Draganu: *Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916*. Dacia, Kolozsvár 1991. stb.

9 A. D. Xenopol: *Studii asupra stării noastre actuale*. Convorbiri literare, V. évfolyam, 1871. július 15. Magyarul (részlet): *Román eszmélet 1866-1945*. Aetas-Századvég 1994. 99-109. A. D. Xenopol (1847-1920) jogot, történelmet és filozófiát tanult Berlinben és Giessenben. Jogász és filozófus doktor volt; Romániában egyetemi tanár, akadémikus. Xenopol az angliai helyzetet említi. Az angol "Lordok Háza" egy arisztokratikus felsőház, történelmi maradvány. Más országokban ezek a házak vagy megszűntek, vagy modern második házzá alakultak át.

10 Magyarországon az alkotmány (az 1949. évi XX. törvény, az utólagos módosításokkal) unikamerális rendszert szabályoz. Vita folyik viszont arról, hogy az új alkotmány milyen rendszert tartalmazzon. Lásd például: *Az alkotmányozás jogi kérdései*. ELTE, Budapest 1995. 165.

11 Vitatott az is, hogy szükség van-e sarkalatos törvényekre, egy alkotmány és egyszerű törvények közötti jogi kategóriára. A jelenlegi hatalomnak nagyon törekény a többsége a Szenátusban. Ez sarkalatos törvény elfogadásakor nagy nehézség, a hiányszások miatt. Például a Vasile Lupu-féle földtörvény szenátusi szavazásán a parlamentbe kellett parancsolni a koalíciós pártok minden küldöttjét. Elment szavazni Radu Vasile szenátor, az akkori kormányfő is. Lásd alább, a 15. jegyzetet. Sőt, a 2000. februári helyzet még ellentmondásosabb. A kilépések következtében a kormánykoalíciónak nincs már meg a többsége a Szenátusban, a Képviselőházban pedig a szavazás sikere egy-két ember döntésétől függ.

12 Más felosztások is léteznek, de a lényeg ugyanaz. Lásd például Ioan Muraru: *Drept constitutional si institutii politice*. Actami, Bukarest 1997. 416-423.

13 Egyedül Trita Fanita, a hatalmon levő Demokrata Párt tagja élt ezzel a jogával, amikor a kormánykoalíció álláspontjától eltérő tervezetet nyújtott be a volt állami mezőgazdasági vállalatokkal kapcsolatban.

14 1996. december 18-a és 1999. december 31-e között a kormány 1122 törvénytervezetet küldött a parlamenthez. Ugyanebben az időszakban a Képviselőházban 346, a Szenátusban 99 tervezetet kezdeményeztek, ez összesen 445. (Guvernul României, Departamentul pentru relațiile cu Parlamentul, *Buletin documentar*, decembrie 1999).

15 A törvénytervezetek formai követelményeit kormányrendelet rögzíti: *Hotărârea Guvernului nr. 390/1993 pentru aprobarea Metodologiei privind pregătirea, elaborarea, avizarea și prezentarea proiectelor de acte normative*. Közölve: Monitorul Oficial, 204 sz. 1993. augusztus 24.

16 Hogy is néz ki a gyakorlatban ez? Például: a két ház külön-külön tárgyalta a Vasile Lupu-féle földtörvény egyeztető bizottságának a jelentését. A Képviselőház elfogadta a jelentést. A Szenátusban az ellenzék kivonult, és amikor a hatalmon levő pártok szenátorai szavazni akartak, kiderült, hogy nincs meg a kvórum, nincsenek elegenden. Végül mégiscsak sikerült elfogadni ezt a tervezetet (1/2000-es törvény).

17 Guvernul României, Departamentul pentru relațiile cu Parlamentul, *Buletin documentar*, decembrie 1999. Az átlagokat 385 törvénytervezet útját figyelembe véve számolták ki.

18 Lásd ugyanott.

19 A kormányzati felelősségvállalással való törvényhozás megszervezésének hibáira Tudor Draganu professzor hívta fel a figyelmet. Lásd Tudor Draganu: *Drept constitutional si institutii politice*. Lumina Lex, Bukarest 1998.

20 Az egyetlen különbség az, hogy az ombudsmant (Avocatul poporului) a Szenátus választja meg (Alkotmány, 55. szakasz).

21 Tudor Draganu: *i.m.*

22 Victor Ducelescu, Constanta Calinoiu, Georgeta Ducelescu: *i.m.* 540-541. A lengyelországi helyzetet összefoglalja: Krysztof Wojtyczek: *A politikai rendszerváltás és alkotmányozás Lengyelországban*. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae, Acta juridica et politica, Tomus XLVII. Fasciculus 1-18, 257-276.

23 Lásd: Vasile Gionea, Nicolae Pavel: *Curs de drept constitutional*. Holding Reporter, Bukarest 1998. 259-261. A könyv tárgyalja Norvégia mellett a belga kétházás törvényhozás működését is. Belgium azonban föderatív állam, így ott a bikamerális természetes. Összehasonlító elemzéseket közöl Cristian Ionescu: *Drept constitutional si institutii politice*. Lumina Lex, Bukarest 1997.

24 Lásd például: Tiberiu Dianu: *Constituitia României. 1991. O abordare critică. Constitution of Romania 1991. A critical approach*. (kétnyelvű), Oscar Print, Bukarest, é.n.; vagy Tudor Draganu professzor már idézett művét: *Drept constitutional si institutii politice*. Lumina Lex, Bukarest 1998.

- András Péter: Hosszú távú szempontok a belső választásokról való gondolkodáshoz
- Bakk Miklós: Modellviták - rejtett stratégiák
- Borbély Zsolt Attila: A belső választások és a belső parlamentarizmus viszonyrendszere
- Fórika Éva: Amire felelküdtünk Isten és ember előtt
- Ráduly Róbert: A politikai önrendelkezésünk alapjairól, avagy a belső választásokról az erdélyi magyar önkormányzatig
- Reiter József: Belső választások a felvidéki magyarság körében (dilemmák és perspektívák)
- Somai József: A demokrácia nem játékszer
- Székely István: A belső választások és az RMDSZ hatalmi szerkezetének összefüggései
- Az RMDSZ III. Kongresszusán jóváhagyott Alapszabályzat-határozat
- A belső választások alapelvei
- Határozat az RMDSZ Szövetségi Képviselők Tanácsa megválasztásáról
- Tonk Sándor: Romániai magyar magánegyetem
- Hódi Sándor: Tíz év után
- Mirnics Károly: A balkáni Janus-arc
- Györi Szabó Róbert: A nemzeti kisebbségek oktatási rendszerei Ausztriában
- Közvéleménykutatás a romániai magyarok körében
- Egyed Ákos: A román történetírás az 1848-as magyar forradalomról és a magyar-román nemzetiségi kérdéstről
- Egyed Péter: Az autonómia, az egyetem és a család kérdése az RMDSZ-programokban
- Grúber Károly: Macbethől Sean Conneryig. A skót nacionalizmus politikatörténeti vázlata
- Kovács Péter: A rodopi mufti esete a nemzetközi joggal: Kisebbségi autonómiabarát ítélet az Emberi Jogok Európai Bíróságán: magányos fecske vagy új tendencia?
- Salat Levente: Szempontok a multikulturalizmus fogalmának romániai értelmezéséhez
- Vass Csaba: Identitásválasztás és xenológia. A magyarországi Román Kisebbségi Önkormányzat választási kudarcának tanulságai
- Veress Emőd: A román parlament szerkezete
- Zsigmond Csilla: A NATO-terjeszkedés és a koszovói háború a román sajtóban (1999. március 1. - április 30.)
- A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája
- A magyar politikatudomány válogatott bibliográfiája

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék